

TARİH ÖĞRETİMİ VE FİMLER

Sezai ÖZTAŞ

Trakya Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, Edirne.

Özet

Bu araştırmanın amacı, filmlerle öğrenme etkinliklerinin, lise üçüncü sınıf "T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük" dersi "Cumhuriyet Dönemi" ünitesinin öğretiminde öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma deneysel desen modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesinde; tek yönlü varyans analizi (ANOVA) , çift yönlü varyans analizi (repeated measures) yapılmış; frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır. Deney grupları ve kontrol grubunun deney öncesi ve deney sonrası öntest ve sontest toplam "Cumhuriyet Dönemi" ünitesi testi başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Deney grupları öğrencilerinin "Cumhuriyet Dönemi" ünitesi sontest başarı puanları buldukları deney grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Deney-3 grubunda uygulanan (konular öğretilirken film durdurularak ve üzerinde konuşulup, tartışılarak yapılan gösterimin) etkinlikler diğer deney gruplarında uygulanan etkinliklere göre daha etkili bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Tarih Öğretimi, Tarih Eğitimi, Filmlerle Öğretim, Tarihi Filmler

TEACHING HISTORY AND FILMS

Abstract

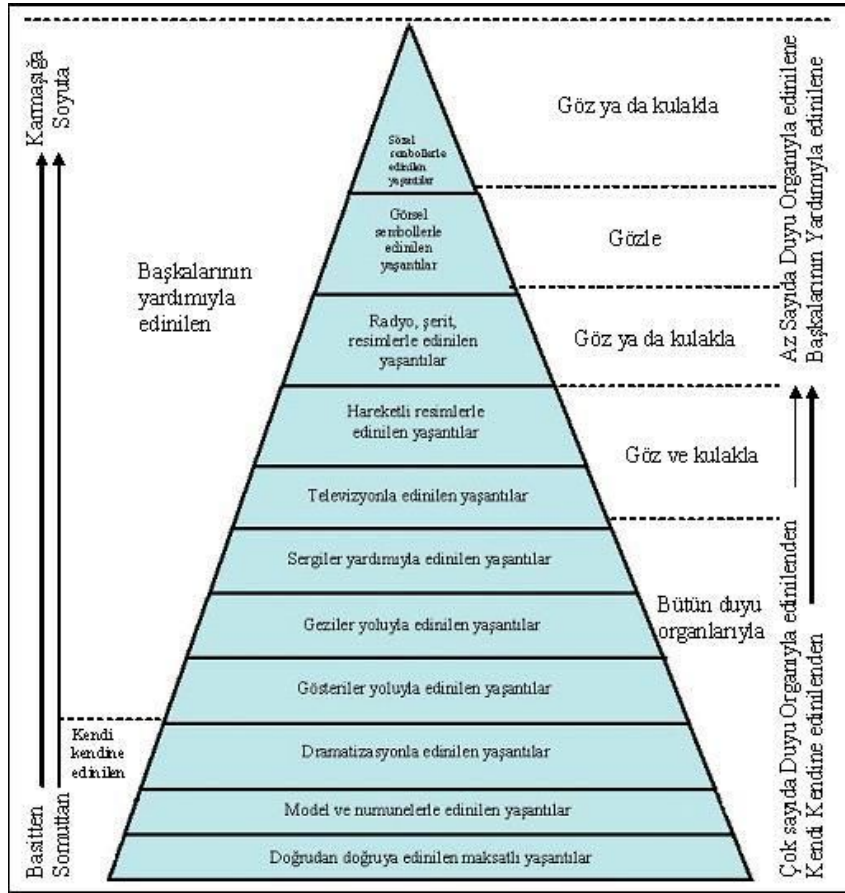
The aim of this study is to investigate the effects of using films as an instructional source on the success of students in teaching "Republic Period", the unit in "The History of Turkish Republic Revolution and Atatürkism" for High School 3rd graders. The research was conducted with the experimental design model. One-way analysis of variance (ANOVA) and Two-way analysis of variance (repeated measures) were used to test the subproblems of the research; the values of frequency, percentage and mean were employed during the analysis phase. The result of the study indicated that in the course of "Republic Period" there was a significant difference between the results of the pre-tests and post-tests for the experimental and control groups in terms of achievement scores. The result of the study indicated instructional method employed in the experimental groups exhibited a significant difference on the students' achievement in the post-test of "Republic Period". The methods and activities employed in Experiment-3 group (pausing the film, discussing, and talking) were found to be more effective than the activities implemented in other groups.

Key words: History, Teaching History, History Education, Teaching with Films, Historical Films

Giriş

Öğrenciler; tarih derslerinden ileriye yönelik fazla yarar beklemediklerinden, tarih derslerini sıkıcı ve monoton bir ders olarak algıladıklarından, aynı tarih konularının değişik öğrenim basamaklarında tekrarından dolayı, tarih derslerine karşı olumsuz tutum geliştirmişlerdir. Öğrencilerin tarih dersine ilişkin tutumlarının ilköğretim beşinci sınıftan üniversiteye doğru gidildikçe daha çok olumsuzlaştığı görülmektedir (Safran, 1993). Bu olumsuz tutumların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Tarih öğretiminde film kullanımı derse bir canlılık getireceği ve bu olumsuz tutumların bir dereceye kadar azalmasını sağlayabileceği düşünülmektedir.

Amerikalı eğitimci Edgar Dale, yaşantılarla kavramların oluşumu arasındaki ilişkilerden yararlanarak, hedef-davranışlara eriştirecek öğrenme yaşantılarının seçiminde öğretmen ve eğitimcilere yardımcı olmak amacıyla “yaşantı konisi” (bkz. Şekil-1) adını verdiği bir model geliştirmiştir (Çilenti, 1979: 39; Yalın, 2006: 20).

Şekil-1. Yaşantı Konisi

Dale'in geliştirmiş olduğu yaşantı konisinin dayandığı temel ilkeleri, Çilenti (1979: 40) şu şekilde sıralamıştır:

- Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unutturuz.
- En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize -yaparak- öğrendiğimiz şeylerdir.
- Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.
- En iyi öğretim, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru gidenidir.

Öğretimden istenilen dönütün alınabilmesi için öğrencinin hemen hemen bütün duyu organlarına hitap edilmesi gerekmektedir. Texas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre, zaman sabit tutularak insanlar; okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar (Akt: Çilenti, 1979: 40). Bu araştırmada görüldüğü gibi öğretime ne kadar çok duyu organı katılırsa öğrenmenin kalıcılığı da o oranda artmaktadır.

Tarih öğretiminde filmlerin kullanılması düşüncesi yeni değildir. Dünyada birçok tarih eğitimcisi filmleri öğretimde kullanmayı düşünmüş, bunun ile ilgili olarak yapılabilecek etkinliklerin neler olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. 1916'da "The Birth of a Nation" [Bir Ulusun Doğuşu (1915)] adlı filmin övgüsüyle yönetmen Griffith, öğrencilerin on yıl içinde tarih derslerini, tarih kitapları okumaktan çok tarihî olayları konu edinen filmlerle öğrenebileceğini öne sürmüştür (O'Connor, 1987: 1). Bu görüşe göre eğer filmler tarihî gerçeklere göre yapılırsa, öğrenciler geçmişe bir geçiş yapıp, tarihî figürlerle yüz yüze kalacak, olaylara tanıklık edebileceklerdi. Böylece öğrenciler statik bir okuyucu ve tarihî olayları tekrarlayan ikincil kişiler olmaktan kurtulabileceklerdi.

Griffith tarih öğretiminde filmlerin kullanılacağı konusunda haklı olsa da zaman için çok iyimser düşündüğü ve tarihin on yıl gibi kısa bir sürede tarih kitaplarından çok filmlerle öğrenileceği düşüncesine kapıldığı anlaşılmaktadır

Tarih öğretiminde film kullanılması düşüncesi yeni olmamakla birlikte bu düşünceler yakın döneme kadar uygulamada genellikle yerini alamamış ve planlı etkinlikler olamamıştır. Yakın dönemde ise tarih derslerinde filmlerin sınıf ortamında kullanılabilmesine yönelik makaleler yazılmaya ve uygulamalar yapılmaya başlanmıştır (Briley, 1990; Carnes, 1995; Chansel, 2003a; Marcus, 2004; McNeil, 1968; O'Connor, 1987; O'Connor, 2001; O'Connor and Jackson, 1974; Toplin, 1996; Weinstein, 2001). Bu uygulamalar yurt dışında tarih derslerinde planlı etkinlikler olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde öğretmenler ve öğrencilerin, 20. yüzyıla özgü bir tarih malzemesi olan hareketli görüntüleri daha bilinçli kullanmalarının öğretilmesi gerekliliği (Chansel, 2003b) üzerinde önemle durulmaktadır.

Avrupa Konseyi, Rec (2001)15 No'lu Tavsiye Kararının Ekine göre, tarihin eleştirel ve analitik bir yaklaşımla öğreniminde belgesellerin, kurgu filmlerin ve görsel ürünlerin (Köymen, 2003: 207) kullanılması istenmektedir.

Öğretmenler, tarihî filmleri ya da yapımları objektif ve doğru bir biçimde kritik olarak analiz etmek için gerekli yetenekleri geliştirmek amacıyla öğrenciler için derslerinin birkaç saatlik bölümünü ayırmalıdır. Bunu yaparken, popüler film ve televizyon yapımlarının tarihî gerçekleri nasıl manipüle edebileceği, önem derecesini nasıl azaltabileceği konusunda öğrenciler bilinçlendirilmeli ve öğrencilerin filmlerdeki görüntüleri nasıl sorgulayacağı gösterilmelidir. Örneğin bir filmde kullanılan müziğin ya da ses efektlerinin nasıl önyargılar ve yanlış değerlendirmelere sebep olabileceği ya da yapımcıların imkânlarını ve kendi film yapım ortamlarını kullanarak nasıl tarihî bir olayı gerçekçi gösterebileceği, tarihî konulara ilişkin soruları gerçekçi sahnelerle nasıl aydınlatılabileceği gösterilmelidir (O'Connor, 1987: 4-5).

Filmler, oyuncuların kostümlerle giydirilmesi, makyajları, saçlarının kesimi, sakal ve bıyık kullanımları, oyuncuların oyunculuk yetenekleri, jest ve mimikleri, yönetmenin kendi bakışı ve mekânlar ile birlikte bir arada düşünülmesi gereken bir yapıdır. Bir filmi ortaya koyarken tüm bu unsurlar ve kurmaca ile birlikte tarihî belgelere de bağlı kalınabilir. Filmlerin her ne kadar bir kurmaca yapı içerisinde kurulsun bile belli belgelere dayandığı sürece eğitimde mutlaka kullanılabilir olduklarını göz ardı etmemek gerekir. Bunu ister belge film aracılığıyla, ister kurmaca film aracılığıyla yapabiliriz.

Belgeseller de filmler gibi halkın geçmişi hakkında bilgi edinmesini sağlayabilen araçlardır. Titiz bir çalışmanın sonucu nesnel bir anlayışla ortaya çıkarılmış olan belgeseller, tarihin görselleşmesini sağlamaktadır. Belgesellerin, eğitim seviyesi düşük kişilerin ve okuma alışkanlığı kazanamamış kitlelerin tarih ile ilgili bilgilenmelerinde önemli bir araç olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalar belgesellerin tarih ile ilgili bilgileri topluma aktarmada etkili bir araç olduğunu, sadece eğitim seviyesi düşük ve okuma alışkanlığı kazanamamış kitlelerin değil, eğitimli kitlelerin de tarih ile ilgili bilgi edinmelerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Çaplı, 2002: 133-134).

Tarih öğretmenlerinin, işledikleri bir konu ile uygun bir şekilde örtüşen kurmaca film, belgesel film vb. bulmaları mümkündür. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde “**Ateşten Günler**” (1987), “**Kurtuluş**” (1994), “**Yaban**” (1996) ve “**Cumhuriyet**” (1998) filmleri Kurtuluş Savaşı ve sonrası için öğretim programında yer alan konuları içeren filmler oldukları için derslerde kullanılabilir. Millî bayram günlerinde yayınlanan bu filmler hemen herkes tarafından seyredilmiştir. Bu filmler sayesinde, birçok kişi kitap okumaksızın, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin ilk yılları hakkında birçok bilgi öğrenmiştir.

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde kullanabilecek birçok belgesel film de (“**Çanakkale’yi Öğrenmek**”, “**Son Tanıklar**”, “**Sarı Zeybek**”, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün hazırladığı Atatürk belgeselleri vb.) sınıfta etkinlikler çerçevesinde kullanılabilir. Sadece T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilgili değil tarihin her dönemine uygun yerli ve yabancı filmler, belgeseller bulabilmemiz mümkündür. Roma dönemi ile ilgili “**Gladiator**” [Gladyatör (2000)], Birinci Dünya Savaşı ile ilgili “**All Quiet on the Western Front**” [Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok (1930)] vb. filmler öğrencilere gösterilebilir. Savaşın acı gerçeği ile ilgili “**Saving Private Ryan**” [Er Ryan’ı Kurtarmak (1998)] filmindeki çıkarma sahnesi kullanılabilir. Film kanlı sahneler içerdiği için ilköğretim ve lise düzeyinde gösterilmesi uygun olmadığı düşünülebilir. Fakat üniversite düzeyindeki öğrencilerin savaşın acımasızlığını ve insanların savaşta çaresizliklerini anlayabilmeleri açısından seyrettirilebilir.

Öğrencilerin filmde izlediklerini öğretim programı ile bütünleştirilebilmeleri ve tarihsel anlayışlarını geliştirebilmeleri için planlı etkinlikler yapılmalıdır. Film seyretme etkinliğinden azamî verimin alınabilmesi için de film sonrası öğrenciler, işitip gördükleri üzerinde konuşturulmalı, film ile ilgili yorumlar yapmalı, öğrencilerden filmde gördükleri nesnelere, tarihî mekânların vb. maketlerini yapmaları istenmelidir. Kısaca, sadece seyredilmemeli, film sonrası aktiviteler de yapılarak öğrenme artırılmalıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, tarih öğretimini desteklemek amacıyla filmleri kullanarak yapılan öğretimin, öğrenci başarısı üzerindeki etkisini belirlemektir.

Problem Cümlesi

Tarih öğretiminde, filmle öğrenme etkinliklerine dayalı öğretim yapılan deney gruplarının öğrencileri ile öğretmen merkezli öğretim (düz anlatım, soru-cevap) yapılan kontrol grubu öğrencilerinin başarıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Alt Problemler

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı puanları gruplara (deney grupları-kontrol), ölçümlere (öntest-sontest) ve bunların ortak etkisine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Deney grupları öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi sontest başarı puanları buldukları deney grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Tarih öğretiminde, filmle öğrenme etkinliklerine dayalı öğretim ile öğretmen merkezli öğretimin (düz anlatım, soru-cevap) öğrencilerinin akademik başarısına etkisini belirlemek amacıyla öntest - sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmaya katılan öğrenciler, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında, Ankara ili, Elmadağ ilçesi, Elmadağ Lisesi’nde öğrenim gören 11. sınıf arasından seçilmiştir. Bu sınıflar arasından random (rastgele atama) olarak 11-A, 11-B, 11-D sınıfları deney; 11-C sınıfı ise kontrol grubu olarak atanmıştır. Araştırma, deney gruplarında 98, kontrol grubunda 31 öğrenci olmak üzere toplam 129 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Deney grupları öğrencilerine, film ile öğretim etkinliklerine uygun öğretim yapılmış, kontrol grubu öğrencilerine ise ders kitabına dayalı öğretmen merkezli öğretim yöntemleri (düz anlatım, soru-cevap) uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak “Cumhuriyet Dönemi” ünitesinde film ile öğretim etkinliklerinin öğrenci başarısı üzerine etkisini belirlemek amacıyla “Cumhuriyet Dönemi” ünitesiyle ilgili hedef ve davranışlar dikkate alınarak, araştırmacı tarafından çoktan

seçmeli sorulardan oluşan bir başarı testi geliştirilmiştir. Veri toplama aracının içerik geçerliliği (Karasar, 1991: 151), veri toplama aracında bulunan maddelerin, ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup, “uzman görüşüne”ne göre saptanır. Bunun için, önce bir grup uzman tarafından ölçme amaçları ve bu amaçların gerektirdiği içerik çözümlemeleri yapılarak hazırlanmış soruların bu amaçları ve içeriği temsil edip edemeyeceği tartışılır, ifadesine göre, veri toplama aracı farklı üniversitelerde bulunan, Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda görevli bilim adamlarına içerik geçerliliği için gönderilmiş ve öneriler doğrultusunda veri toplama aracı yeniden düzenlenmiştir. Başarı testinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amacıyla toplam 98 öğrenci üzerinde ön uygulama yapılmıştır. Başarı testi sonucu elde edilen verilere madde analizi uygulanarak başarı testinde yer alan 40 maddenin güçlük ve ayırt edicilik indeksleri hesaplanmıştır. Sonuçta 25 madde ile asıl başarı testi oluşturularak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışma lise üçüncü sınıf “Cumhuriyet Dönemi” ünitesinde üç deney ve bir kontrol grubu olmak üzere dört farklı grupta gerçekleştirilmiştir. Deney gruplarında filmle öğretim etkinliklerine uygun yöntem ve tekniklerin uygulanması planlanmıştır. Araştırma kapsamında deney gruplarına TRT yapımı “**Cumhuriyet**” (1998) filmi seyrettirilmiştir. Bu sınıflardan Deney-1 (A şubesi) grubuna ön test uygulanmış daha sonra film seyrettirilmiş, ünite konuları anlatılmış ve son test uygulanmıştır. Deney-2 (B şubesi) grubuna ön test uygulanmış, ünite konuları anlatılmış, daha sonra film seyrettirilmiş ve son test uygulanmıştır. Deney-3 (D şubesi) grubuna ön test uygulanmış, film ile birlikte (yeri geldiğinde film durdurularak, konuşularak, tartışılarak vb.) ünite konuları anlatılmış ve son test uygulanmıştır. Kontrol (C şubesi) grubuna ön test uygulanmış, konular anlatılmış (ünitesi düz anlatım, soru-cevap yöntemleriyle) ve son test uygulanmıştır. Bu gruba araştırma gereği film seyrettirilmemiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, yüzde, frekans, aritmetik ortalama ile “tek yönlü varyans analizi (ANOVA)” ve “tek faktör üzerinde tekrarlı ölçümler için iki faktörlü ANOVA (repeated measures)” testi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminin analizinde deney grupları ve kontrol grubu öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı puanlarının gruplara (deney-kontrol), ölçümlere (öntest-sontest) ve bunların ortak etkisine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo-1’de verilmiştir.

Öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi başarı testinden aldıkları öntest-sontest ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” Ünitesi Başarı Testinden Aldıkları Öntest-Sontest Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUP	ÖNTEST			SONTEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney 1	35	14.03	2.86	35	20.31	2.36
Deney 2	30	13.43	2.98	30	20.90	2.06
Deney 3	33	13.88	2.74	33	22.36	1.52
Kontrol	31	13.00	3.26	31	18.61	2.42

Tablo-1’de görüldüğü üzere anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin filmle öğrenme etkinlikleriyle desteklenerek uygulandığı deney-1 grubu öğrencilerinin deney öncesi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı testi ortalama puanı $\bar{X}=14.03$ iken, bu değer deney sonrasında $\bar{X}=20.31$ olmuştur. Filmle öğrenme etkinliklerinin uygulandığı deney-2 grubu öğrencilerinin deney öncesi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı testi ortalama puanı $\bar{X}=13.43$ iken, bu değer deney sonrasında $\bar{X}=20.90$ olmuştur. Filmle öğrenme etkinliklerinin uygulandığı deney-3 grubu öğrencilerinin deney öncesi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı testi ortalama puanı $\bar{X}=13.88$ iken, bu değer deney sonrasında $\bar{X}=22.36$ olmuştur. Öğretmen merkezli yöntemlerin (düz anlatım yöntemi, soru-cevap yöntemi) uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla $\bar{X}=13.00$ ve $\bar{X}=18.61$ ’dir. Buna göre, hem filmle öğrenme etkinliklerinin uygulandığı deney grupları öğrencilerinin hem de öğretmen merkezli programın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı düzeylerinde bir artış gözlemlendiği söylenebilir.

İki ayrı deneysel işleme maruz kalan öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı puanlarında deney öncesine göre deney sonrasında gözlenen söz konusu değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo-2’de verilmiştir.

Tablo 2. “Cumhuriyet Dönemi” Ünitesi Öntest - Sontest Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Gruplar Arası	1458.124	128			
Grup (D/K)	173,140	3	57,713	5,614	,001
Hata	1284,984	125	10,280		
Gruplarıçi	3564.237	129			
Ölçüm (Öntest-Sontest)	3115,834	1	3115,834	1052,353	,000
Grup* Ölçüm	78,300	3	26,100	8,815	,000
Hata	370,103	125	2,961		
Toplam	5022.361	257			

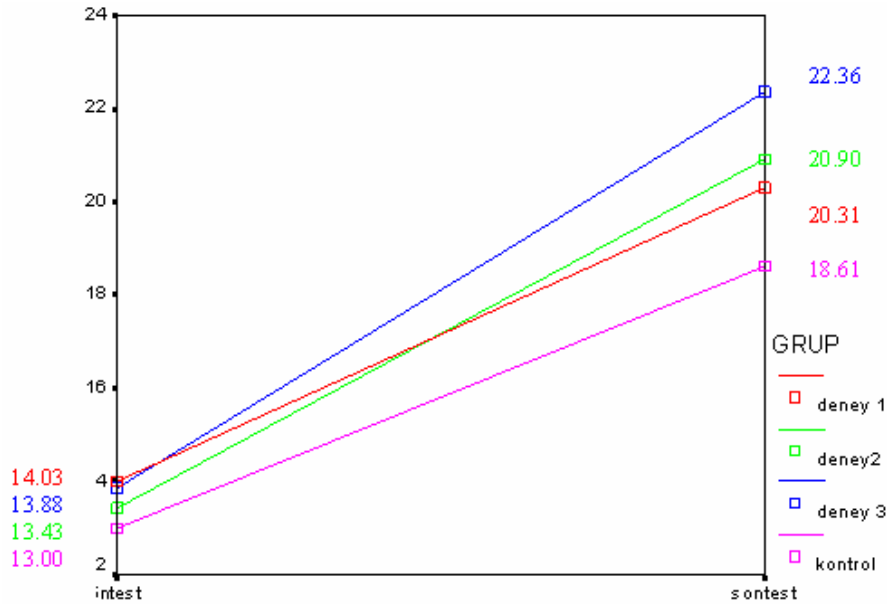
Tablo-2 incelendiğinde, araştırmanın hipotezlerine ilişkin bulgular aşağıda verildiği şekilde açıklanabilir:

1. Deney grupları ve kontrol grubunun deney öncesi ve deney sonrası öntest ve sontest toplam “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi testi başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(3-125)}= 5.614$; $p< 0.05$]. Bu bulgu deney grupları ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi başarı puanlarının ölçüm ayrımı (deney öncesi ve deney sonrası) yapmaksızın farklılaştığını gösterir.

2. Öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarıları ile ilgili olarak öntest – sontest ortalama başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(3-125)}= 1052.353$; $p< 0.05$]. Bu bulgu grup ayrımı yapmaksızın öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarılarının uygulanan öğretim modeline bağlı olarak değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

3. Tablo-2’deki analiz sonuçlarına göre iki ayrı öğretim modelinin uygulandığı deney grupları ve kontrol grubu öğrencilerinin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi testine ait başarı puanlarının deney öncesinden sonrasına anlamlı farklılık gösterdiği, yani farklı işlem gruplarında (deney grupları ve kontrol grubu) olmak ile tekrarlı ölçümler faktörlerinin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi testi başarı düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur [$F_{(3-125)}= 8.815$; $p< 0.05$]. Bu bulgu, filmle öğretim yapmanın ve öğretmen merkezli öğretim yöntemlerini (düz anlatım, soru-cevap) uygulamanın öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesine ait başarılarını artırmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Yani, deney grupları ve kontrol grubundaki öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesine ait başarıları denemelere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Başka bir anlatımla uygulanan deneysel işlemin bir sonucu olarak “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi başarıları değişmektedir. Öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi başarılarında gözlenen bu farklılıkların filmle öğretim yapmaktan kaynaklandığı söylenebilir. “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi testi başarı puanlarında deney öncesine göre daha fazla artış gözlenen filmle yapılan öğretim, öğretmen merkezli öğretim yöntemlerine (düz anlatım, soru-cevap) göre öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesine ait başarılarını artırmada daha etkili olduğu görülmektedir.

Grafik-1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin “Cumhuriyet Dönemi” Ünitesine İlişkin Öntest-Sontest Başarı Puanlarını Gösteren Diyagram

Araştırmanın ikinci alt probleminin analizinde deney grupları öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi sıntest başarı puanlarının buldukları deney grubuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo-3’te verilmiştir.

Tablo 3. Deney Grupları Öğrencilerinin “Cumhuriyet Dönemi ” Ünitesi Sıntest Başarı Puanlarının Buldukları “Deney Grubu”na Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
Gruplar arası	74.815	2	37.407	9.209	.000	1-3 2-3
Gruplar içi	385.879	95	4.062			
Toplam	460.694	97				

Deney grupları öğrencilerinin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi sıntest başarı puanları buldukları deney grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(2,95)}= 9.209$; $p<0.05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre deney-1 grubundaki öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi sıntest başarı puanları ortalaması ($\bar{X}=20.31$) ile deney-3 grubundaki öğrencilerin sıntest başarı puanlarının ortalaması ($\bar{X}=22.36$) arasında deney-3 grubunun lehine bir anlamlılık bulunmuştur. Yine deney-2 grubu öğrencilerinin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi sıntest başarı puanları ortalaması ($\bar{X}=20.90$) ile deney-3 grubundaki öğrencilerin sıntest başarı puanlarının ortalaması ($\bar{X}=22.36$) arasında deney-3 grubunun lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Başka bir anlatımla; deney-3 grubuna uygulanan “konular öğretilirken film durdurularak ve üzerinde konuşulup tartışılarak yapılan gösterim” ve deney-2 grubuna uygulanan “ünite sonrası film gösterimi”nin deney-1 grubuna uygulanan “ünite öncesinde film gösterimi”nden, daha etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4. “Deney Grupları” Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Nu	Deney Grupları	N	\bar{X}	S
1	deney 1	35	20.31	2.36
2	deney2	30	20.90	2.06
3	deney 3	33	22.36	1.52
	Toplam	98	21.18	2.18

Sonuçlar ve Öneriler

Sonuçlar

Hem filmle öğrenme etkinliklerinin uygulandığı deney grupları öğrencilerinin hem de öğretmen merkezli programın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarı düzeylerinde bir artış gözlenmiştir.

Deney grupları ve kontrol grubunun deney öncesi ve deney sonrası öntest ve sontest toplam “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi testi başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Bu bulgu deney grupları ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi başarı puanlarının ölçüm ayrımı (deney öncesi ve deney sonrası) yapmaksızın farklılaştığını gösterir.

Öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarıları ile ilgili olarak öntest – sontest ortalama başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Bu bulgu grup ayrımı yapmaksızın öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi başarılarının uygulanan öğretim modeline bağlı olarak değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

Filmle öğrenme etkinliklerine dayalı öğretim yapılan şubelerdeki öğrencilerin başarıları ile öğretmen merkezli öğretim yapılan (düz anlatım, soru-cevap) şubedeki öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi testine ait başarı puanlarının deney öncesinden sonrasına anlamlı farklılık gösterdiği, yani farklı işlem gruplarında (deney grupları ve kontrol grubu) olmak ile tekrarlı ölçümler faktörlerinin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi testi başarı düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, filmle öğretim yapmanın ve öğretmen merkezli öğretim yöntemlerini (düz anlatım, soru-cevap) uygulamanın öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesine ait başarılarını artırmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Yani, deney grupları ve kontrol grubundaki öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesine ait başarıları denemelere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Başka bir anlatımla uygulanan deneysel işlemin bir sonucu olarak “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi başarıları değişmektedir. Öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi başarılarında gözlenen bu farklılıkların filmle öğretim yapmaktan kaynaklandığı söylenebilir. “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi testi başarı puanlarında deney öncesine göre daha fazla artış gözlenen filmle yapılan öğretim, öğretmen merkezli öğretim yöntemlerine (düz anlatım, soru-cevap) göre öğrencilerin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesine ait başarılarını artırmada daha etkili olduğu görülmektedir.

Deney grupları öğrencilerinin “ Cumhuriyet Dönemi ” ünitesi sontest başarı puanları buldukları deney grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Deney-3 grubuna uygulanan “*konular öğretilirken film durdurularak ve üzerinde konuşulup tartışılarak yapılan gösterim*” ve deney-2 grubuna uygulanan “*ünite sonrası film gösterimi*”nin deney-1 grubuna uygulanan “*ünite öncesinde film gösterimi*”nden, daha etkili olduğu söylenebilir.

Tarih öğretiminde film kullanılması konusunda yapılan araştırmaların, tarih öğretiminde film kullanılarak yapılan dersin etkili olduğunu ve öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirdiğini gösterdiği göz önüne alınırsa yapılan araştırmanın benzer bir sonuca ulaştığı söylenebilir.

Uygulama sırasında filmle öğretim yapılan deney gruplarındaki öğrencilerin tarih dersine karşı ilgi ve motivasyonların ilk derslerden itibaren bir artış gösterdiği ve araştırmaya heveslendikleri görülmüştür. Bu durum hem uygulama sırasında yapılan gözlemlerden hem öğrencilerle yapılan konuşmalardan (“teneffüse çıkmayalım”, “boş geçen dersimize siz gelin” vb. diyenler olmuştur) hem de uygulama ile ilgili yazılı olarak öğrencilerden alınan cevaplardan elde edilmiş bir sonuçtur. Film gösterim etkinliği ile öğrenci, öğrenme sürecine aktif olarak katıldığından öğrenme daha zevkli hale gelmektedir.

Verilerden elde edilen bulguların sonuçlarından hareketle, tarih öğretiminde film kullanılmasının etkinliklerle de pekiştirilmesiyle öğrencilerin olayları/durumları daha iyi kavrayabilmelerine, akıl yürütmelerine ve eleştirel becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tarih öğretiminde film kullanılması etkili bir öğrenme gerçekleşmesine ve öğrenci başarısına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Filmlerin sadece tarih öğretiminde değil diğer derslerde de etkili bir öğrenme gerçekleşmesine katkıda bulunabileceği söylenebilir.

Öneriler

Günümüzde öğrenciler görsel tarihle iç içe yaşamaktadır. Öğrenciler evinde ve çevresinde teknolojik araçların yardımıyla tarih ile ilgili filmler, belgeseller, oyunlar ile karşı karşıya kalmakta ve tarihi popüler kaynaklardan öğrenebilme fırsatına sahip bulunmaktadır. Fakat bu durumun birçok okul için geçerli olmadığı, okullarda görselliğin tarih öğretiminde kullanımının yaygın olmadığı görülmektedir. Tarih öğretiminde, görsellik unsuru göz ardı edilmemeli, tarih öğretiminde başarıyı artırıcı bir unsur olarak gerek belgeseller, gerek filmler, gerekse oyunlar tarih derslerinde kullanılabilir.

Filmler, öğrencilerin eğitim ve öğretiminde çok etkili olabilen bir araçtır. Tarih öğretiminde, yüksek öğretimde ve orta öğretimde konulu filmler, belgeseller; ilköğretimde çizgi filmler bu etkiyi sağlayabilir. Özellikle ilköğretim düzeyinde tarihi olayların bazılarının çizgi filmleri yapılmalı ve ilköğretim düzeyindeki sınıflarda kullanılmalıdır.

Görselliği tek başına başarıyı artırıcı bir unsur olarak görmekte yanlış olabilir. Görsellik, sistemli bir şekilde sınıf içi etkinliklerle desteklenmeli ve azamî verim sağlanması yoluna gidilmelidir.

1. Tarih Öğretmenlerinin Eğitimine İlişkin Öneriler:

- Eğitim Fakültelerinin Tarih Öğretmenliği Bölümlerinde, öğretimde filmlerin kullanılmasına yönelik ders konulmalıdır/verilmelidir.
- Öğretmenlere, filmlerin, tarih öğretiminde kullanılmasının ders verimliliği bakımından etkisi açıklanmalı, öğretmenler filmlerden nasıl yararlanabileceği konusunda bilgilendirilmeli ve tarih derslerinde filmlerden yeterince yararlanabilmeleri sağlanmalıdır.
- Teknolojik araçlar vasıtasıyla filmleri kullanacak olan öğretmenlerin, teknolojik araç kullanma bilgilerinde görülen eksiklikler hizmet içi eğitim kursları ile giderilmelidir.

2. Öğretim Programına Yönelik Film Yapımına ve Tarih Öğretiminde Kullanılacak Filmlerin Elde Edilmesine İlişkin Öneriler:

- Filmler, yapısı itibarıyla belgesellere göre daha çekici olabilmektedir. Bu yüzden Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tarih derslerinde kullanılmak üzere müfredata uygun belgesellerin yanında kısa filmler yaptırılabilir.
- Bunun için Milli Eğitim Bakanlığının ilgili uzmanları, üniversitelerden ilgili tarih alanı uzmanları, pedagog, psikolog, dil bilimci, film yapımcılarından bir komisyon oluşturularak öğretim programına uygun ve gerçeklik ilkesinden taviz verilmeyen filmler yaptırılmalıdır/yaptırılabilir.
- Bu yapılmıyorsa, tarih öğretim programı konularını destekleyebilecek nitelikte ve gerçekleri çarpıtmayan filmlerin yapımı özendirilmeli, yapanlar ödüllendirilmelidir. Tarih konulu film senaryosu yarışması yapılabilir, en iyi tarihî film yarışmaları düzenlenebilir. Özel kurumların, sivil toplum örgütlerinin vb. bu filmlere sponsor olması sağlanabilir/sağlanmalıdır.
- Türkiye Radyo Televizyon Kurumu(TRT) yapımı, yakın döneme ait bazı tarihî filmlerin satışı yapılmasına rağmen bazı filmlerin satışı yoktur. Piyasada satışı olmayan TRT yapımı bazı tarihî filmler, TRT tarafından satışa sunulmalıdır. Ülkemizin en büyük belgesel film arşivi, TRT arşividir. Bu arşivde bulunan belgesellerin derste kullanıma uygun olanları çoğaltılıp her kademedeki okullarımıza derslerde kullanılması için gönderilebilir ya da satışa sunulabilir.
- Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün değişik konularda hazırladığı belgesel filmler bulunmaktadır. Bu filmler okullara ücretsiz olarak gönderilmelidir. Kurgu filmlerin de Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından tespit edilerek derslerde kullanıma uygun olanların yasal prosedürler yerine getirilerek satışa çıkarılmalı ya da okullara ücretsiz gönderilmesi sağlanmalıdır.
- Türk tarihinin hemen her dönemini konu olarak ele alan tarihî filmler yapılmıştır. Bu filmlerden pedagojik yönden uygun olup tarih derslerinde müfredat konuları ile ilgili kullanılacak filmlerin tespiti yapılmalıdır/listesi tespit edilmelidir/çıkarılmalıdır. Pedagojik yönden seyrettirilmesi uygun olan birçok film bulunduğu düşünülmektedir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile ilgili olarak, Yücel Çakmaklı'nın yönettiği "Kuruluş" (1986), Kurtuluş Savaşı ile ilgili olarak Ziya Öztan'ın yönettiği "Ateşten Günler"(1987) ve "Kurtuluş"(1994), Cumhuriyet döneminin ilk on yılı ile ilgili gelişmeler ile ilgili olarak, Ziya Öztan'ın yönettiği "Cumhuriyet"(1998) hemen akla gelen filmlerden bazılarıdır.
- Sinemamızın ilk yıllarında "Merkez Ordu Sinema Dairesi", "Müdafaa-i Milliye Cemiyeti", "Malûl Gaziler Cemiyeti", "Osmanlı Donanma Cemiyeti", "Ordu Film Alma Dairesi" tarafından çekilen görüntüler görsel tarih açısından son derece önemli belgeler olarak kayda geçmiştir. Bu kurumların çektiği görüntülerden günümüze ulaşanlar Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından çoğaltılarak tarih derslerinde öğrencilerimize gösterilmesi sağlanmalıdır.
- Öğretim programının hangi ünitelerinde, hangi filmlerin kullanılabilceğinin tespit edilerek bu filmlerin liste halinde ilgili ders kitaplarına konulması sağlanmalıdır.

3. Teknolojik Araç-Gereçlere İlişkin Öneriler:

- Film ile öğretimin gerçekleştirilmesi teknolojik araç-gereçler yardımıyla yapılmaktadır. Bazı okullarımız bu araç-gereçlere (bilgisayar, video, VCD player, DVD player, ilgili CD ve DVD'ler, televizyon, projeksiyon makinesi, projeksiyon perdesi vb.) sahip olmadıklarından dolayı sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu yüzden okulların ilgili teknolojik araç-gereç bakımından eksiklikleri giderilmelidir.
- **4. Sinemacılara (Yapımcı, Yönetmen, Senarist vb.) İlişkin Öneriler:**
- Tarihî filmlerin yapımında mutlaka tarihçilere yer verilmeli ve fikir danışılmalıdır. “**Alexander the Great**” [Büyük İskender (2004)] filminde İskender’i oynayan Colin Farrell’a, dövüş tekniklerini dövüş uzmanı Julie Dewey Rupkalvis öğretirken, tarihçi Robin Lane Fox ise İskender’in yaşamı hakkında bilgiler vermiştir. “**The Return of Martin Guerre**” [Martin Guerre’in Dönüşü (1982)] filminde tarihçi Natalie Zemon Davis tarih danışmanlığı yapmıştır.
- Filmlerde, danışman kişi, konunun uzmanı olmalıdır. Gerekirse yabancı bir uzmandan da danışmanlık alınmalıdır.
- Filmin tamamını öğrenciler/seyirciler genellikle gerçek olarak algıladıkları için tarihî gerçekler yanlış olarak kurgulanmamalıdır.

5. Araştırmacılara Öneriler:

- Tarih öğretiminde öğrenci başarısını arttırmada etkili olan filmlerin öğretimde kullanımını sağlamak amacıyla değişik türdeki okullarda başka araştırmalar yapılmalıdır. Ayrıca diğer öğretim alanlarında da benzer araştırmalar yapılması sağlanmalıdır.

6. Tarihî Film Olarak Çekilebilecek Konulara İlişkin Öneriler:

- Tarihimizde, senaristlerimizin ele almasını bekleyen, yüzlerce senaryoya konu olabilecek malzeme ve kültürel zenginliğimiz bulunmaktadır. Güzel birer sanat eserine dönüştürülebilecek konulara ilişkin öneriler:
- Atatürk
Malazgirt Savaşı ve Türklerin Anadolu’ya Yerleşmesi
İstanbul’un Fethi
Tanzimat Fermanı’nın İlanı
Sarıkamış Harekâtı

Kaynaklar

1. BRILEY, Ron. (1990). Reel History: U.S. History, 1932-1972, As Viewed Through the Lens of Hollywood. **The History Teacher**, 23(3), 215-236.
2. CARNES, Mark C. (Ed.) (1995). **Past Imperfect: History According to the Movies**. New York: Henry Holt and Company.
3. ÇAPLI, Bülent. (2002). **Medya ve Etik**. Ankara: İmge Kitabevi.
4. CHANSEL, Dominique. (2003a). **Beyaz Perdede Avrupa**. (Çev. Nurettin ELHÜSEYNİ), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
5. CHANSEL, Dominique. (2003b). *20. Yüzyıl Tarihini Öğretmek İçin Görüntülerden Yararlanmak*. (Çev. Nurettin ELHÜSEYNİ), **Toplumsal Tarih**, 19(119), 48-49.
6. ÇİLENTİ, Kâmuran. (1979). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
7. KARASAR, Niyazi. (1991). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Sanem Matbaacılık.
8. KÖYMEN, Oya. (2003). **Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar**. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
9. MARCUS, Alan S. (2004). *Hollywood History in High School: Using Feature Films to Support Students' Historical Understanding*. <http://www.tne.uconn.edu/Research/TNE%20Research%20Grant%20%20Post%200Marcus.pdf> adresinden 08.06.2005 tarihinde alınmıştır.
10. MCNEILL, H. William. (1968). *The Historian and Historical Films*. **Journal of Higher Education**, 39(7), 388-394.
11. O'CONNOR, John E. (1987). **Teaching History With Film and Television**. Washington: American Historical Association.
12. O'CONNOR, John E. (2001). *Reading, Writing, and Critical Viewing: Coordinating Skill Development in History Learning*. **The History Teacher**, 34(2), 183-192.
13. O'CONNOR John E. and JACKSON, Martin A. (1974). **Teaching History With Film**. Washington: American Historical Association.
14. SAFRAN, Mustafa. (1993). *Değişik Öğrenim Basamaklarında Tarih Dersine İlişkin Tutumlar Üzerine Bir Araştırma*. **Eğitim Dergisi**, (4), 35-40.
15. TOPLIN, Robert Brent. (1996) . **History by Hollywood: The Use and Abuse of the American Past**. Urbana and Chicago: University of Illinois Pres.
16. WEINSTEIN, Paul B. (2001). *Movies as The Gateway to History: The History and Film Project*. **The History Teacher**, 35(1), 27-48.
17. YALIN, Halil İbrahim. (2006). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Nobel Yayınları